

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo, Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beels, Grand Rapids; Dr Joh. C. Boon, Amsterdam; Dr K. Fernhout, Vriesland; Prof. Dr F. W. Grosbeide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Slag; Dr L. A. Kuipers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, 's-Gravenhage; Dr H. W. Laman, Aessen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marnelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr J. Thijs, Meppel; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broekstraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f7.50 per jaar.
Advertenties: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Van Kerk tot Kring... een afval IV. — Uit de Schrift: Zeer voere het beste (Fil. 1:23, 24). — Kerkelijk Leven: Synode-indrukken XV. Van en aan de predikanten Rullmann en Van der Vliet. — Geestelijke Advies: Avondmaatschappij en geestelijke genieting II (Slot). — Uit het Pol. en Soc. Leven: Ona Indiael. — Literatuur en Kunst: De oorzaken van de psycho-pathologische verschijnselen in de moderne romankunst II. — Uit de Buitenlandse Kerken: Een gouden Jubileum. — Perschoon. — Kerk-nieuws.

VAN KERK TOT KRING... EEN AFVAL.

IV.

Het behoort tot de tegenstrijdigheden van onze tijd, dat tegelijk met den oproep tot gemeenschap het verschijnsel der verhuizing zich aftekent, ook op het terrein der religie. Naast het dwepen met de katholiciteit van kerk en christendom doet zich voor het verschijnsel van de godsdienstige kringverandering. Gezien in het licht van Matth. 24:26 is dit verschijnsel als teken van verval te beschouwen; ook is het een eschatologisch moment, zoals het daar ter sprake komt.

In den dubbelvorm van wettigheid (afwijking van de bestaande gemeenschap) en binnenkamersverval (toch weer voor de aanknopingspunt van relatie met de gemeenschap) ziekt paraal houden vertoonen de valse profeten, die Christus voorzegt, een afzonderingspositie, die tijdelijk bedoeld is, die aanstuurt op kernverruiming eerder dan op kerkvorming, om die het religieuze leven zoet te willen dienen door nieuwbouw. Tijdens Christus' leven op aarde werd de in deze tijdelijk geëigende beschouwing door veel factoren voorbereid. En ten slotte heeft zij vanzelf gemakkelijke aansluiting bij het menselijke hart.

Want de in Mt. 24 bedoelde valse profeten zullen, den schijn voor een te hebben; zij zullen de paruzie, de eucharistie, het op de spits stijgen van de antichrist, te ontgaan. En uit den inhoud hunner leer nemen zij den „aanstoot“ weg; in schijn houden zij vast aan de „verborgenheid“ des geloofs, maar het emotioneel geheim van hun kringleven is toch in wezen iets anders dan wat 1 Cor. 2 leert.

Wie tracht na te gaan, hoe, vóór en na, het geloof in den Messias onder het Jodendom zich de bijzonderheden van zijn verschijning heeft ingedacht, kan niet ontkomen aan de gedachte, dat niet het goddelijk woord der openbaring het wezenlijke door hen is weggenomen en het waarachtig geheim werd geschonden. Bij deze pseudo-propheten wordt de vorm en de wijze en de voortwaarde voor de toelating tot de leerschool hunner messiaanse verkondiging zoo zorgvuldig in stijl gehouden, dat men vergeet te constateren, dat hun evangelie niet meer het kanonieke, doch het apokriefe geworden is. Ook hier spreekt de historie. Men heeft gezegd, dat de Messias plotseling uit zijn verborgenheid te voorschijn treden zou; en daarmee werd de bijbelsche gedachte, dat de Messias en zijn waarachtige genade langs organischen weg zich uit de ontwikkeling der voorgaande eeuwen zouden laten verklaren, grotendeels losgelaten. Tegenover de bijbelsche prediking van een messias, die slechts door de vol-wording der oude tijden (reformatie) de nieuwe eeuw doorbreken liet, stelde men de idee, althans praktisch, van een nieuwe eeuw en een nieuw begin, dat zich mechanisch op de voorgaande tijden plaatsen zou (revolutie, verheerlijking van het individu ten koste van de gemeenschap, en daardoor schisma). Of ook — men leerde, dat de messias op den dag van de verwoesting van den tempel in Bethleem zou worden geboren, maar dan daarna door een stormwind aan zijn moeder zou worden onttrokken; en hierin is weer een afwijking van de bijbelsche leer, dat zijn menselijke verschijning die van de anderen „in alles gelijk zou zijn“, omdat het „mysterie“ in hem niet in het nederlijke, maar in het innerlijke gelegen is; niet zoozeer in den vorm, als wel in het wezen van zijn persoon en werk; het is dus weer een verlegging van het mysterie van den inhoud, naar den vorm, de manier, der messiaanse verkondiging. Geheel in overeenstemming daarmee is, dat bij deze valse messias-prediking de wonderen, die hij doet, meer legitimatie-bewijzen, dan afwikkeling van zijn messiaansche program zouden zijn. Jezus' wonderen hebben de oogen der blinden geopend; de valse profet komt de oogen der zienden verblinden; plotseling verschijnt hij, een licht uit duisternis;

en het wonder is zeer aristocratisch legitimatiebewijs. Zelfs het sterven van den messias is bij deze valse voorstellingen van verblindende pracht. Stond er niet in een van de apokriefe boeken, dat de te verwachten Messias na 4 eeuwen van verkeer met de zijnen zou sterven, alleen maar met het doel, om dan weer blinkend op te staan? Ach, het is alles apokrief, wat hier de klok der verbeelding slaat. Wie zich herinnert, wat we indertijd in dit blad schreven over het verschil tusschen kanonieke en apokriefe evangelie-beschrijving, herkent hier de onmiskenbare trekken van het apokriefe woord aanstonds: het teken is er om het teken; het mysterie wordt veruitwendigd en daarom in ieders mond maar in niemands hart gelegd; de door God getrokken scheidslijn (ergernis en dwaasheid) tusschen kinderen des koninkrijks en barbaren wordt uitgewischt, en een menselijke treedt er voor in de plaats (probleem- en mysteriestelling). De legitimatie van den profet vraagt meer de aandacht dan de priesterlijke en koninklijke daad van den Messias; dus is de persoon in de oogen der leerlingen meer dan het werk; de daad der verkondiging meer dan het verkondigde woord. De religieuze „groot-mensch“ meer dan de religie in de ziel der kleinen van God.

En daarom is dit alles vals, apokrief. Het apokriefe — dat is het menselijk bedenken.

Maar de kanon is van God. Hij stelt geen probleem om het probleem; want uit gevallen smart is de „ergernis“ weg. Hij vermoet tot den dood toe niet door de daad der probleemstelling, maar door het antwoord, dat hij oplegt. Hij stelt geen „dwaasheid“ om de „dwaasheid“ en geen „mysterie“ om het mysterie, want gewilde dwaasheid is coquetterie en frivool spel met de waarheid, en een mysterie, waarmee men flirt, maar niet trouwen wil, verslindt geen menschenleven, en kweekt geen ijver, die verteert. Doch de „dwaasheid“ der prediking van Jezus slaat neer en de ijver van zijn waarheidshuis verteert, zoo waarachtig als God leeft. De valse profet en zijn leerlingensclub? De kernelsharen mantel is er, maar ze voelen hem als de zachte kleedij der rijken. En hun gordel is hun gracieus ornament.

Want zij hebben zelfs den dood van Messias tot een blinkende krachtpraestatie gemaakt; ze hebben de problemen vermenigvuldigd omdat ze grooten lust hebben daaraan. Zoo hebben zij gedaan hetgeen Gods is. Want slechts God mag problemen stellen en wij mogen alleen maar er aan werken gaan, wij, totdat het gelooven komt tot aanschouwen en het zien ten deele komt tot „de wijsheid eens volkomenen mans“.

• •

Dit zijn zoo de dingen, die juist het „hart“ des menschen, gelijk het „van nature“ is, tot deze valse profeten overbuigen. Het apokriefe valt gemakkelijker daarin, dan de canones van God.

En omdat het „hart“ zich alle eeuwen door gelijk blijft, daarom moeten ook in onze eeuw de slachtoffers vallen van deze aesthetische, maar valse religie.

Toen de Joden hun Messiasbeeld vervalschten in de richting van hetgeen Jezus hier profeteert, toen was hun religie, hun cultuur, hun volk, hun stad, tot den ondergang welhaast gekomen. Als wij leeren inzien, dat de geschiedenis van alle volken door den Messias beheerscht wordt, dan wordt het ons duidelijk, dat de Joodsche vervalsching van het messiaansche beeld en de constructie van het pseudomessias, er moest komen na de verwerping van den waren Messias. Die aan de kerk ontvallen, omdat zij haar leven niet meer in zich voelen braiden, plegen zich daarover heen te werken door een ander ontwerp van religie en een nieuwe constructie van de geloofsleer. Zoo was de pseudomessias de onvermijdelijke fin-de-siècle-candidaat van stervend Jodendom. Hij was, hij moest zijn, de zelf-gewonnen troost over den verworpen Messias; de valse maar groote profet moest wel wezen de troost en bijstand van allen, die de „verdringing“ zochten van de herinnering aan een duister nùr, en een donkeren tijd, toen een romensch centurio gezegd had: waarlijk, deze was een godenzoon, en toen de vrouwen op de borst hadden geslagen en zelfs een groote priesterschare was overgelopen naar de secte, waarin Galileesche visschers het hoogste woord voerden.

Maar mijn eigen tijd, zoo bedenk ik nu, heeft ook in menig opzicht de „fin-de-siècle-stemming“. Het christendom, zoo zeggen ze van alle kanten, heeft fiasco ge-

leden. Denk aan den oorlog, aan de sociale kwestie, aan de verleugening van het leven, de twisten der kerk, en al, wat er nog meer ergernis zijn kan. Het christendom sloeg failliet, zoo roepen ze van alle kanten; en het is dus wel een teken van ongodelijke zelfverheffing geworden, als daar iemand is, die nu nog geen ernstig gezicht zet en niet mee loopt in het koor der begrafenissen van wat tot heden toe geweest is.

Het christendom faillietde, is de kreet.

Het dringt overal door.

En nu komt er een afteekening van grenzen tusschen twee groepen.

Bij de *eene* groep is de eschatologische verdieping van het actueel gebeuren. Daar zeggen ze: het einde der EEUWEN komt op ons: *maranatha*.

Bij de *andere* luidt het wachtwoord, dat men de eschatologische gedachte actueel moet maken: het einde eener EEUW (fin-de-siècle) is er, maar God heeft in hen reeds de heranten geroepen der *nieuwe* eeuw. Het verval is eigenlijk de opleving; want de doode takken worden nog niet afgekapd door den Rechter (dan is het gedaan met den tijd), maar uitgedreven door het nieuwuitbottende leven in den boom (als dus de nieuwe lente er is en het nieuwe leven): niet zoozeer de Heere, als wel de *nieuwe religie* komt.

De *eerste* groep zegt: het christendom is niet failliet; men moet onderscheiden tusschen het christendom en de christenen; de religie, de geloofsinhoud failliet niet, maar slechts zijn daaraan in wezen ontrouw geworden „belijders“. Daarom vinden zij de oplossing niet allereerst in de *nieuwe* vorming, maar in den *weerderkeer* tot den zuiveren grondslag; want hun eschatologisch woord is geworden: die onrecht doet, dat hij nog onrecht doe, en die vuil is, dat hij nog vuil worde, en die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd worde en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde. De verdieping van het leven naar de zuivere, overgeleverde beginselen, zal, zoo meenen zij, *vanzelf* wel de scheiding maken tusschen de kinderen des koninkrijks en de honden. Ja, ze durven zelfs het gesmaade woord „overlevering“ in den mond nemen. Hetgeen overgeleverd is, hetgeen toebetrouwd is, dat moet *eerst* weer *zuiver* gesteld worden, eer men begint met nitbouw en nieuwbouw; en niet aanstonds de verbreding van den bouw (hoe noodig ook, indien God tijd geeft), maar *eerst* de *zuiverhouding* van zijn *éénmaal* gelegd fundament, zal doen uiteengaan wat heilig en rechtvaardig en wat onheilig en onrechtvaardig is.

Maar de anderen nemen — naar zij zeggen — het veel ernstiger op. Wie waarlijk bedroefd en bezwaard is, bezwaard van ziel, heeft die nog tijd voor scholastiek gereedeneer, of voor punctuele onderscheiding tusschen christendom, dat niet failliet slaat en christenen, die wel failliet slaan? Het christendom — dat is failliet; dat is de *breedste* klagzang, dat is ook de meest *dramatische* inzet ervan. En wat zullen die anderen? Hebben zij de conscientie te keuren? Zullen zij uitmaken, wie de echte, en wie de valse vertegenwoordigers waren van het zuivere christendom? Ze hebben makkelijk praten van christen„dom“ in plaats van christenen; maar dat is eigenlijk roomsch; want men moet niet vergeten, dat tenslotte het „christendom“ toch ook maar is, wat het intellect ervan maakte, en toch ook maar is, wat de christenen ervan gegrepen hebben. Vooral een betere ken-leer laat de relativiteit van dat „overgeleverde“ inzien en doet verstaan, dat men nog niet gereed is, als men zegt: het christendom moet niet gezuiverd, maar de christenen moeten ge-reformeed worden. Want per slot van rekening is dat „christendom“ toch niets anders dan het resultaat van den denk-arbeid der christenen. En daarom is de nieuwbouw van God gewild. Fundamenten ontzien? Ja, welke? Zeg nu maar eens, welke fundamenten niet organisch gelegd zijn? D. w. z. welke fundamenten niet door menschenhand zijn neergelegd? Wie kan precies aangeven, waar de Heilige Geest fundeerde en waar het menschenwerk begonnen is? Kom, de grens is niet te trekken! Het heeft God behaagd, zoo leeren ze en het is hun wederom diepe ernst — het heeft God behaagd, zich altijd van menschen te bedienen. En daarom mogen wij evengoed als de pinksterkinderen weer fundamenten leggen en den bodem daartoe omgraven. Charisma's zijn er overal, overal mijn vrienden; 'tis de vraag naar, wie ze al, wie ze niet kan vinden.

Zoo reciteeren ze. Men zeide, dat ze bij den laatste regel een bepaalden kant uitkeken. Maar ze bleven broederlijk; daar niet van.

